

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषत्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ – ୪)

108 Upanishad (Vol – 4)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ୍ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଷ୍ଠିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ଯୋଗଚୂଡ଼ାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜୀବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମେଧ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାନ୍ତିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

ବୈଷ୍ଣବ ଉପନିଷଦ

(Vaishnava Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ ଉପନିଷଦ

(Dattatreyaupanishat / Dattatreya Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,

ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋପନିଷଦ୍ / ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥ ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋପନିଷଦ୍ ॥

ଦତ୍ତାତ୍ରେୟାବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ସଂବେଦ୍ୟା ନନ୍ଦବିଗ୍ରହମ୍ ।

ତ୍ରିପାନ୍ନାରାୟଣାକରଂ ଦତ୍ତାତ୍ରେୟମୁପାସ୍ମହେ ॥

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଣୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷତିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।

ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟବାଗ୍ନୌ ସସ୍ତ୍ରନ୍ନୃତିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ॥

ଓଁ ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୁଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।

ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତ୍ରାକ୍ଷ୍ୟୋ ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ॥

ସତ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ବ୍ରହ୍ମା ନାରାୟଣଂ ମହାସାମ୍ରାଜ୍ୟଂ କିଂ ତାରକଂ ତନ୍ନୋ ବ୍ରୁହି ଭଗବନ୍ନିତ୍ୟୁକ୍ତଃ

ସତ୍ୟାନନ୍ଦତିଦାତ୍ତକଂ ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ ମାମକଂ ଧାମୋପାସ୍ମେତ୍ୟାହ ।

ସଦା ଦତ୍ତୋଽହମସ୍ମୀତି ପ୍ରତ୍ୟେତସ୍ତଂ ବଦନ୍ତି ଯେନ ତେ ସଂସାରିଣୋ ଭବନ୍ତି ନାରାୟଣେନୈବଂ

ବିବକ୍ଷିତୋ ବ୍ରହ୍ମା ବିଶ୍ୱରୂପଧରଂ ବିଷ୍ଣୁଂ ନାରାୟଣଂ ଦତ୍ତାତ୍ରେୟଂ ଧ୍ୟାତ୍ୱା ସଦ୍ବଦତି ।

ଦମିତି ହଂସଃ । ଦାମିତି ଦୀର୍ଘଂ ତଦ୍ୱୀଜଂ ନାମ ବୀଜସ୍ତମ୍ । ଦାମିତ୍ୟେକାକ୍ଷରଂ ଭବତି ।

ତଦେତତ୍ତାରକଂ ଭବତି । ତଦେବୋପାସିତବ୍ୟଂ ବିଜ୍ଞେୟଂ ଗର୍ଭାଦିତାରଣମ୍ ।

ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦଃ । ସଦାଶିବ ଋଷିଃ । ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋ ଦେବତା ।

ବଚବୀଜସ୍ତମିବ ଦତ୍ତବୀଜସ୍ତଂ ସର୍ବଂ ଜଗତ୍ । ଏତଦେବୈକାକ୍ଷରଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାତମ୍ ।

| ଦତ୍ତାତ୍ରେୟସତକ୍ଷରମନ୍ତ୍ରଃ |

ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟେ ସତକ୍ଷରମ୍ । ଓମିତି ପ୍ରଥମମ୍ । ଶ୍ରୀମିତି ଦ୍ଵିତୀୟମ୍ । ହ୍ରୀମିତି ତୃତୀୟମ୍ ।
କ୍ଳୀମିତି ଚତୁର୍ଥମ୍ । ଗ୍ଳୌମିତି ପଞ୍ଚମମ୍ । ଦ୍ରାମିତି ଷଷ୍ଠମ୍ । ସତକ୍ଷରୋଽୟଂ ଭବତି ।
ୟୋଗାନୁଭବୋ ଭବତି । ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦଃ । ସଦାଶିବ ଋଷିଃ । ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋ ଦେବତା ।
ଦ୍ରମିତୁ୍ୟକ୍ତା ଦ୍ରାମିତୁ୍ୟକ୍ତା ବା ଦତ୍ତାତ୍ରେୟାୟ ନମ ଇତ୍ୟଷ୍ଟାକ୍ଷରଃ ।
ଓଁ ଶ୍ରୀଂ ହ୍ରୀଂ କ୍ଳୀଂ ଗ୍ଳୌଂ ଦ୍ରାଂ ଇତି ସତକ୍ଷରୋଽୟଂ ଭବତି ।

ଦତ୍ତାତ୍ରେୟାୟେତି ସତ୍ୟାନନ୍ଦତିଦାତ୍ତକମ୍ । ନମ ଇତି ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦକବିଗ୍ରହମ୍ ।
ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦଃ । ସଦାଶିବ ଋଷିଃ । ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋ ଦେବତା ।
ଦତ୍ତାତ୍ରେୟାୟେତି କୀଲକମ୍ । ତଦେବ ବୀଜମ୍ । ନମଃ ଶକ୍ତିର୍ଭବତି ।
ଓମିତି ପ୍ରଥମମ୍ । ଆମିତି ଦ୍ଵିତୀୟମ୍ । ହ୍ରୀମିତି ତୃତୀୟମ୍ । କ୍ଳୋମିତି ଚତୁର୍ଥମ୍ ।
ଏହୀତି ତଦେବ ବଦେତ୍ ।

ଦତ୍ତାତ୍ରେୟେତି ସ୍ଵାହେତି ମନ୍ତ୍ରରାଜୋଽୟଂ ଦ୍ଵାଦଶାକ୍ଷରଃ ।
ଜଗତୀ ଛନ୍ଦଃ । ସଦାଶିବ ଋଷିଃ । ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋ ଦେବତା । ଓମିତି ବୀଜମ୍ ।
ସ୍ଵାହେତି ଶକ୍ତିଃ । ସଂବୁଦ୍ଧିରିତି କୀଲକମ୍ । ଦ୍ରମିତି ହୃଦୟେ ।
ହ୍ରୀଂ କ୍ଳୀମିତି ଶୀର୍ଷେ । ଏହୀତି ଶିଖାୟାମ୍ । ଦତ୍ତେତି କବଚେ ।
ଆତ୍ରେୟେତି ଚକ୍ଷୁଷି । ସ୍ଵାହେତ୍ୟସ୍ତେ । ତନ୍ମୟୋ ଭବତି ।
ୟ ଏବଂ ବେଦ । ଷୋଡଶାକ୍ଷରଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟେ ।

ପ୍ରାଣଂ ଦେୟମ୍ । ମାନଂ ଦେୟମ୍ । ଚକ୍ଷୁର୍ଦେୟମ୍ । ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଦେୟମ୍ ।
ସଦ୍ଦଶଶିରଶ୍ଚିନି ଷୋଡଶାକ୍ଷରମନ୍ତ୍ରୋ ନ ଦେୟୋ ଭବତି ।
ଅତିସେବାପରଭକ୍ତଗୁଣବକ୍ତିଷ୍ୟାୟ ବଦେତ୍ ।
ଓମିତି ପ୍ରଥମଂ ଭବତି । ଐମିତି ଦ୍ଵିତୀୟମ୍ । କ୍ଳୋମିତି ତୃତୀୟମ୍ । କ୍ଳୀମିତି ଚତୁର୍ଥମ୍ ।
କ୍ଳୁମିତି ପଞ୍ଚମମ୍ । ଦ୍ରାମିତି ଷଷ୍ଠମ୍ । ହ୍ରୀମିତି ସପ୍ତମମ୍ । ହ୍ରୁମିତ୍ୟଷ୍ଟମମ୍ ।

ସୌରିତି ନବମମ୍ । ଦତ୍ତାତ୍ରେୟାୟେତି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶମ୍ । ସ୍ବାହେତି ଷୋଡ଼ଶମ୍ ।
 ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦଃ । ସଦାଶିବ ଋଷିଃ । ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋ ଦେବତା ।
 ଓଁ ବୀଜମ୍ । ସ୍ବାହା ଶକ୍ତିଃ । ଚତୁର୍ଥ୍ୟନ୍ତଂ କୀଲକମ୍ ।
 ଓମିତି ହୃଦୟେ । କ୍ଳାଂ କ୍ଳୀଂ କ୍ଳୁମିତି ଶିଖାୟାମ୍ ।
 ସୌରିତି କବଚେ । ଚତୁର୍ଥ୍ୟନ୍ତଂ ଚକ୍ଷୁଷି । ସ୍ବାହେତ୍ୟସ୍ତେ ।
 ଯୋ ନିତ୍ୟମଧୀୟାନଃ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦସୁଖୀ ମୋକ୍ଷୀ ଭବତି ।
 ସୌରିତ୍ୟନ୍ତେ ଶ୍ରୀବୈଷ୍ଣବ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ।

ତଦ୍ଭାପୀ ବିଷ୍ଣୁରୂପୀ ଭବତି । ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ ଛନ୍ଦୋ ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟେ ।
 ସର୍ବତ୍ର ସଂବୁଦ୍ଧିରିମାନୀତ୍ୟୁତ୍ୟନ୍ତେ । ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ ହରେ କୃଷ୍ଣ ଉନ୍ନତ୍ତାନନ୍ଦଦାୟକ ।
 ଦିଗମ୍ବର ମୁନେ ବାଲପିଶାଚ ଜ୍ଞାନସାଗର ॥ ୧॥ ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।

ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ ଛନ୍ଦଃ । ସଦାଶିବ ଋଷିଃ ।
 ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋ ଦେବତା ଦତ୍ତାତ୍ରେୟେତି ହୃଦୟେ ।
 ହରେ କୃଷ୍ଣେତି ଶୀର୍ଷେ ।
 ଉନ୍ନତ୍ତାନନ୍ଦେତି ଶିଖାୟାମ୍ ।
 ଦାୟକ ମୁନ ଇତି କବଚେ ।
 ଦିଗମ୍ବରେତି ଚକ୍ଷୁଷି ।
 ପିଶାଚଜ୍ଞାନସାଗରେତ୍ୟସ୍ତେ ।
 ଅନୁଷ୍ଠୁତୋଽୟଂ ମୟାଧୀତଃ ।
 ଅବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମଦୋଷାଶ୍ଚ ପ୍ରଶଶ୍ୟନ୍ତି ।
 ସର୍ବୋପକାରୀ ମୋକ୍ଷୀ ଭବତି ।
 ଯୁ ଏବଂ ବେଦେତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋପନିଷସ୍ତୁ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥ ୧॥

॥ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଓମିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ଓଁ ନମୋ ଭଗବତେ ଦତ୍ତାତ୍ରେୟାୟ ସ୍ଵରଣମାତ୍ରସଂତୁଷ୍ଟାୟ ମହାଭୟନିବାରଣାୟ

ମହାଜ୍ଞାନପ୍ରଦାୟ ଚିଦାନନ୍ଦାତ୍ମନେ ବାଲୋନ୍ମୁଖପିଣ୍ଡାତବେଷାୟେତି

ମହାୟୋଗିନେଃ ବଧୂତାୟେତି ଅନସୂୟାନନ୍ଦବର୍ଧନାୟାତ୍ରିପୁତ୍ରାୟେତି

ସର୍ବକାମଫଳପ୍ରଦାୟ ଓମିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ଭବବନ୍ଧମୋଚନାୟେତି ହ୍ରୀମିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ସକଳବିଭୂତିଦାୟେତି କ୍ରୋମିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ସାଧ୍ୟାକର୍ଷଣାୟେତି ସୌରିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ସର୍ବମନଃଶୋଭଣାୟେତି ଶ୍ରୀମିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ମହୋମିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ଚିରଂଜୀବିନେ ବଷତିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ବଶୀକୂରୁ ବଶୀକୂରୁ ବୌଷତିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ଆକର୍ଷୟାକର୍ଷୟ ହୁମିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ବିଦ୍ଵେଷୟ ବିଦ୍ଵେଷୟ ଫଡିତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ଭଜାଟୟୋଜାଟୟ ଠଠେତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ସ୍ତମ୍ଭୟ ସ୍ତମ୍ଭୟ ଖଖେତି ବ୍ୟାହରେତ୍ ।

ମାରୟ ମାରୟ ନମଃ ସଂପନ୍ନାୟ ନମଃ ସଂପନ୍ନାୟ ସ୍ଵାହା ପୋଷୟ ପୋଷୟ

ପରମନ୍ତ୍ରପରୟନ୍ତ୍ରପରତନ୍ତ୍ରଂ ଶ୍ଳିକ୍ଷି ଛ୍ଳିକ୍ଷି ଗ୍ରହାନ୍ନିବାରୟ ନିବାରୟ ବ୍ୟାଧୀନ୍ନିବାରୟ ନିବାରୟ

ଦୁଃଖଂ ହରୟ ହରୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟଂ ବିଦ୍ରାବୟ ବିଦ୍ରାବୟ ଦେହଂ ପୋଷୟ ପୋଷୟ ଚିତ୍ତଂ

ତୋଷୟ ତୋଷୟେତି ସର୍ବମନ୍ତ୍ରସର୍ବୟନ୍ତ୍ରସର୍ବତନ୍ତ୍ରସର୍ବପଲ୍ଲବସ୍ପରୁପାୟେତି

ଓଁ ନମଃ ଶିବାୟେତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ୨॥

॥ ଇତି ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋପନିଷତ୍ ସ୍ତୁ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥ ୨॥

॥ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ୟ ଏବଂ ବେଦ । ଅନୁଷ୍ଠୁପ୍ ଛନ୍ଦଃ । ସଦାଶିବ ଋଷିଃ । ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋ ଦେବତା ।
ଓମିତି ବୀଜମ୍ । ସ୍ବାହେତି ଶକ୍ତିଃ । ଦ୍ରାମିତି କୀଲକମ୍ । ଅଷ୍ଟମୂର୍ତ୍ୟଷ୍ଟମନ୍ତ୍ରା ଭବନ୍ତି ।
ୟୋ ନିତ୍ୟମଧୀତେ ବାୟୁଗ୍ନିସୋମାଦିତ୍ୟବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁରୁଦ୍ରୈଃ ପୂତୋ ଭବତି ।
ଗାୟତ୍ରୀ ଶତସହସ୍ରଂ ଜପ୍ତଂ ଭବତି । ମହାରୁଦ୍ରଶତସହସ୍ରଜାପୀ ଭବତି ।
ପ୍ରଣବାୟୁତକୋଟିଜପ୍ତୋ ଭବତି । ଶତପୂର୍ବାଞ୍ଜିତାପରାନ୍ପୁନାତି ।
ସ ପଞ୍ଚ-କ୍ରିପାବନୋ ଭବତି । ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାଦିପାତକୈର୍ମୁକ୍ତୋ ଭବତି ।
ଗୋହତ୍ୟାଦିପାତକୈର୍ମୁକ୍ତୋ ଭବତି ।
ତୁଲାପୁରୁଷାଦିଦାନୈଃ ପ୍ରପାପାନତଃ ପୂତୋ ଭବତି ।
ଅଶେଷପାପାନୁକ୍ତୋ ଭବତି । ଭକ୍ଷ୍ୟାଭକ୍ଷ୍ୟପାପୈର୍ମୁକ୍ତୋ ଭବତି ।
ସର୍ବମନ୍ତ୍ରୟୋଗପାରୀଣୋ ଭବତି । ସ ଏବ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭବତି ।
ତସ୍ମାନ୍ନିଷ୍ୟଂ ଭକ୍ତଂ ପ୍ରତିଗୃହଣୀୟାତ୍ । ସୋଽନନ୍ତଫଳମଶ୍नुତେ ।
ସ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତୋ ଭବତୀତ୍ୟାହ ଭଗବାନ୍ନାରାୟଣୋ ବ୍ରହ୍ମାଣମିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

॥ ଇତି ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋପନିଷସ୍ତୁତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥ ୩॥

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଣୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷଭିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟବାଗ୍ମ୍ବସ୍ତନୁଭିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ॥
ଓଁ ସ୍ବସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ । ସ୍ବସ୍ତି ନଃ ପୂଷା ବିଶ୍ବବେଦାଃ ।
ସ୍ବସ୍ତି ନସ୍ତ୍ରାକ୍ଷ୍ୟା ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ବସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥ ହରିଃ ଓଁ ତସ୍ମତ୍ ॥

॥ ଇତି ଦତ୍ତାତ୍ରେୟୋପନିଷସ୍ତମାତ୍ରା ॥

